

Svar på kommentarer om ekonomiprofessorers genomslag i vetenskap och forskningskommunikation

MATS ALVESSON OCH
FREDRIK SJÖHOLM

Kommentarer på vårt inlägg i *Ekonomisk Debatt* 5/2023 har inkommit från Anders Björklund och Bo Rothstein. De håller i stort med oss, men erbjuder fördjupande reflektioner och förslag. Vi välkomnar deras synpunkter och temat är väl värt att diskutera ytterligare.

Vårt övergripande bekymmer är att stora resurser läggs på forskning men att många artiklar och rapporter som publiceras inom samhällsvetenskap ofta är av tveksamt värde och relevans utanför enskilda forskares karriärlogiker. Många forskare inom både ekonomiska ämnen och, som Bo Rothstein visar, andra discipliner som statsvetenskap, har begränsad framgång både ifråga om att få gehör inom disciplinen och även i förhållande till en bredare grupp, såsom den bildade allmänheten och beslutsfattare. Huvudproblematiken är som vi ser det att många professorer inte är särskilt väl meriterade, varken när det gäller vetenskapligt genomslag eller när det gäller forskningskommunikation.

Anders Björklund fokuserar i sin kommentar på forskningskommunikation. Vi ser det som angeläget att inte bara bedriva forskning av hög kvalitet utan även att nå ut, att ha något viktigt och välunderbyggt att säga utanför det egna skräet. Anders Björklund delar åsikten men hyser vissa betänkligheter när det gäller debattartikelns värde. Debattartiklar i tyngre media är ett forum men självklart ej det enda. En fördel med media är att akademiker tvingas skriva väl och fundera igenom vilka intressenter som kan finnas, utöver den lilla

grupp som delar deras egna specialintressen. Men det finns andra vägar att nå ut, t ex förlag med intellektuell och vetenskaplig profil och tidskrifter som *Ekonomisk Debatt* och, inom företagsekonomi, *Organisation & samhälle*.

Anders Björklund framhåller även behovet av forskningsöversikter och att inte endast rapportera enskilda forskningsresultat. Vi håller med om detta. Forskningskommunikation är egentligen lite snävt, om det endast tolkas som att forskare sammanfattar en studie för en bredare publik. Lika viktigt är att utifrån egna studier, men också allmän kännedom om ett fält och kreativ förmåga att tänka lite vidare ha något kvalificerat att säga. Det kan ibland kräva en del tänkande och ambitiösa försök att framföra något som stimulerar till kritiskt ifrågasättande eller stimulerar nya idéer och överväganden om hur man kan lösa samhällsproblem. Här kan forskningsöversikter och/eller bredare kännedom och tänkande om ett område vara viktigt.

För samhällsvetenskap finns nästan alltid mycket osäkerhet om producerad kunskap, i alla fall ifråga om viktigare och komplexa teman. Detta bör erkännas och då ofta motivera lite friare tänkande där kreativitet och relevans bör vara värden vid sidan av följande av metodreglementet. Forskning publicerad i journaler tenderar nog att bli mer och mer teknisk, försiktig och av begränsat intresse utanför en snäv skara. För många forskare är journalpublicering det enda som räknas och detta riskerar att forskningen får allt mindre av samhällsrelevans.

Ett ideal värt att föra fram är *scholarly books*. Dessa inkluderar forskningsöversikter eller i alla fall redovisad kunskap men går bortom enkla summeringar och försiktiga synteser och kräver egna idéer och helst också en bra text, som kan fånga och hålla kvar en läsare som inte har teknisk detaljkunskap eller är

INLÄGG

Mats Alvesson är professor i företagsekonomi och är bl a verksam vid University of Bath och Lunds universitet.
mats.alvesson@fek.lu.se

Fredrik Sjöholm är professor i nationalekonomi och vd för Institutet för Näringslivsforskning (IFN).
fredrik.sjoholm@ifn.se

van vid viss jargong. Staffan Burenstam Linders bok (Burenstam Linder, 1969) om den stressade välfärdsmänniskan är för oss föredömlig. Mer nutida bidrag i denna anda inkluderar t ex Andersson (2023) och Roine (2023).

Både vår egen studie och översikter inom statsvetenskap visar att en del forskare kan ha stort genomslag inom både forskarsamhället och i relation till bredare samhällsgrupper. Man kan, som Anders Björklund nämner, möjligen tillåta arbetsdelning och att inte alla bidrar till forskningskommunikation. Men idén att ha något kvalificerat att säga som tydligt når ut till en större publik kunde ses som normen för alla inom akademien, säg inom tio år efter disputation, och i synnerhet professorer. Vidare tycks det i vår studie som att dagens arbetsfördelning är bristfällig: korrelationen mellan vetenskapligt genomslag och deltagande i forskningskommunikation är positiv.

För institutioner är det rimligt att man kollektivt kan visa god framgång på denna punkt. Det borde vara nästan lika viktigt som den vanliga journal-publicerings- och citeringsstatistiken. Om man tänker sig en genomsnittligt stor samhällsvetenskaplig institution, med ca 30 forskare som kostar över 100 miljoner kr i forskning över fem år, vore det kanske rimligt med i alla fall några böcker med *scholarly* kvaliteter och ett par dusin bidrag till debatt-, kultursidor eller tidskrifter med bredare räckvidd. Man kunde här ranka eller nivågruppera institutioner efter framgång. Detta kan göras på disciplinbasis eller som jämförelse inom en fakultet.

Att skriva intellektuellt intresseväckande är inte lätt för alla. Här kan institutioner och forskningsgrupper bidra med resurser för handledning, språkhjälp och synpunktsgivande. Man kan ordna skriv- och textseminarier,

diskutera egna texter eller exemplariska andras. Institutioner kan även söka bidra till mer publikationer med allmän-intellektuell samhällsnytta genom att ge skrivtid till personer som åtar sig att skriva t ex en *scholarly*-bok.

Vid sidan av att gynna kvalitet på opus finns här också en viktig symbolisk aspekt: betoning av att kunna skriva och vilja nå ut och balansera ensidigt journalpublicerande med andra värden. Detta kan ses som input till avnavelskådande.

En förändrad syn på vad som förväntas av en forskare är naturligtvis frustrerande för alla som vant sig vid dagens system. Men på sikt kan man fundera på hur länge skattebetalarna har tålamod med ett forskarsamhälle dominerat av folk som främst bara skriver och publicerar för sig själva och de allra närmast sörjande.

Bo Rothstein reser i sin kommentar frågan om rekrytering och anställning. Den är naturligtvis central och här finns många frågor om meritering och vem som ska bedöma denna. Och om viktigast är rättvisa eller skapande av bra miljöer. Möjligen är det nödvändigt att knyta grundanslagen till kriterier på vad som åstadkoms på våra institutioner och universitet. Vi tror att kriteriet om viktiga, kvalitetssäkrade bidrag (även) utanför journalsystem möjligen kunde underlätta för kreativitet och originalitet – och i bästa fall motverka den strömlinjeformning som inte sällan är inbyggd i journalpubliceringskonventioner. Finns några läsare? Är temat och texten av intresse? Frågor som dessa blir då av lite större betydelse. Det kräver att forskaren lyfter blicken och kanske någon gång funderar på vad man håller på med och om den egna forskningen är värd en sjuksköterska eller socialarbetare mindre.

REFERENSER

- Alvesson, M och F Sjöholm (2023), "Ekonomiprofessorers genomslag i vetenskap och forskningskommunikation", *Ekonomisk Debatt*, årg 51, nr 5, s 64-74.
- Andersson, T (2023), *Algoritmmakaren*, Fri Tanke, Stockholm.
- Björklund, A (2024), "Ekonomiprofessorers genomslag i vetenskap och forskningskommunikation – en kommentar", *Ekonomisk Debatt*, årg 52, nr 2, s XX-XX.
- Burenstam Linder, S (1969), *Den rastlösa välfärds människan: tidsbrist i överflöd – en ekonomisk studie*, Almqvist och Wiksell, Stockholm.
- Roine, J (2023), *Därför är ojämlikheten viktig*, Volante, Stockholm.
- Rothstein, B (2023), "Ekonomiprofessorers genomslag i vetenskap och forskningskommunikation – en kommentar", *Ekonomisk Debatt*, årg 51, nr 7, s 63-64.